

Sobrequés, herència de civisme

JORDI DALMAU I COROMINAS

Al'Institut Vell del carrer de la Força –Instituto de Segunda Enseñanza, per dir-ho amb els termes dels anys quaranta– s'havia aplegat un professorat que a la Girona pàl·lida d'aquella llarga postguerra representava una injecció de qualitat per la seva entrega a l'ensenyament. Ara mateix seria temerari pretendre dir noms, per no caure en oblit. Des del punt de vista d'alumnes ens semblava que la dedicació plena d'aquells professors a les seves càtedres era justificada, amb aquell batxillerat de set anys i un dia (el «dia» era la cirereta de l'*Examen de Estado* final, davant d'un tribunal de la Universitat). Ens semblava –aleshores que «teníem quinze anys, no en sabíem més»– que els professors ja tenien prou feina amb nosaltres, a les seves classes.

A poc a poc vàrem anar descobrint que els professors, els homes i dones cultes i capacitats de Girona, també podien fer alguna altra aportació a la vida ciutadana, més enllà del carrer de la Força. Fet i fet, la ciutat deixava endarrera el malson de la guerra i postguerra, la gent es començava a deixondir, la vida ciutadana intentava i/o aconseguia una certa recuperació. Els llargs batxillerats també anaven quedant endarrera i quan trobaves, després, un professor d'aquell entranyable Institut, el to de la conversa era distès i amic i acabàvem –antics alumnes i antics professors– fent-nos una bona sessió d'amable moviola en el record.

El catedràtic Santiago Sobrequés va ser un dels homes que va encarnar aquesta incorporació, aquesta obertura, de l'estricta aula d'ensenyament a la participació directa i compromesa en la vida ciutadana que, per motius obvis de la situació política, calia refer o crear de nou. La memòria col·lectiva de la ciutat enregistra fites ben concretes.

El Cercle Artístic i Òmnium Cultural

La primera participació notable de Sobrequés en les activitats cíviques gironines es produeix a través del Cercle Artístic, entitat creada al marge de la vida política oficial i destinada a organitzar actes culturals i a aixoplugar iniciatives més o menys arriscades que sense la cobertura d'una institució degudament legalitzada mai no haurien pogut cristal·litzar. L'any 1947, Sobrequés apareix en el grup dels impulsors de l'entitat com a membre de la Junta Promotora, i és Vocal de Lletres de la primera Junta elegida democràticament. A les eleccions de 1951 es manté en el càrrec, i el renova l'any 1957 com a Vocal de Litteratura, fins al 1963.

Uns anys més tard, en una actuació del mateix signe, Sobrequés col·labora igualment en la tasca d'organitzar i legalitzar la delegació d'Òmnium Cultural a Girona. El 1970 és nomenat membre de la Junta Consultiva de l'entitat, únic gironí que pertany a aquest òrgan d'àmbit nacional.

«Sobrequés va passar de l'aula d'ensenyament a la participació directa i compromesa en la vida ciutadana».

La llibreria les Voltes

El 1963 Santiago Sobrequés intervé en una singular fundació, la de la llibreria les Voltes, que significa una presentació declarada del fons editorial català que aleshores ja té una producció molt notable, malgrat consignes, filtres i condicionaments de la dècada dels seixanta. A la fundació de les Voltes s'hi troben uns quants gironins en un servei de resistència cultural i de compromís amb la nostra terra. La diversitat dels ciutadans compromesos avala l'interès i la necessitat de

l'establiment: intel·lectuals, comerciants, professionals liberals, industrials, joves representatius, inicien una nova oferta cultural. Allà es troben noms com Matamala, Ferrer Gironès, Genover, Boladeres, Escuder, Aragó, Mascort, Estrach, Esperança Bru, Bosch Reig, Coquard, Baró Seguí, Domènech, Batlle de Porcioles i molts més. Santiago Sobrequés hi és, des dels inicis, a l'empresa de les Voltes, on Girona i comarques poden descobrir el gust de la busca i lectura de determinats llibres catalans com un pas decidit cap a la normalització, que encara ha de cremar moltes etapes. Molts gironins desconeixen que en l'empresa fundadora d'aquella botiga de llibres i ceràmica s'hi troba com qui diu mig Girona; però l'autoritat governativa sí que sap bé quines personalitats hi treballen i s'afanya a col·locar sengles notes a les fitxes personals de l'època. El que per a la societat i per a la cultura és un acte de civisme, per al règim polític pot arribar a ser un acte dubtós.

El Premi Bertrana

Va néixer a Girona un premi de novel·la catalana destinat a ocupar un lloc eminent en la vida cultural de la ciutat i en la literatura de tot el país, el 1967, el «Prudenci Bertrana». No cal pas fer ara una crònica del que significa el premi, quan precisament ja ha superat joiosament les seves noces d'argent. Però sí serà oportú referir-nos al seu origen perquè allí

també hi era com a capdavanter Santiago Sobrequés. El premi «Prudenci Bertrana» va néixer a l'ombra protectora (era el llenguatge i la necessitat de l'època) del

«Una elegant aportació de bonhomia i convivència. Civisme, a la fi».

Cercle Artístic, presidit aleshores per Gabriel Gómez. La primera comissió del Bertrana expressa molt bé el mosaic d'institucions gironines que tenien voluntat d'aportació. Encapçalava la comissió Santiago Sobrequés per l'Institut d'Estudis Gironins, i seguien J. Colàs, per l'Institut d'E. Mitjà; F. Casellas, per l'Escola Normal; M. Sarasa, per la Cambra de Comerç; M. Xena, per la Caixa de Pensions; M. Bonmatí, per l'Associació de la Premsa; J. Vilà, per Ràdio Girona; J. Masias, per la Unió Excursionista de Catalunya; J. Parera, pel GEiEG; J. Roch, per la Germandat de Sant Narcís de Barcelona; I. de Ribot, pel Casino Gerundense. Aquell mateix any 1967, Santiago Sobrequés va publicar en el setmanari «Presència» una *magnànima* nota a la secció «Observacions de un observador», que era la seva tribuna habitual, amb el pseudònim de J. Bermúdez Ruiz. Es referia als malentesos que circulaven per Girona sobre la creació de dos premis de novel·la a la mateixa ciutat, el Bertrana, un, i el de l'Ajuntament, l'altre. Sobrequés deia així:

No hay antipremios ni nada parecido, y sería bizantinismo averiguar cuál de ambas iniciativas surgió primero. Aceptemos que

ambas surgieron simultáneamente, con absoluta independencia mental. Y la única actitud verdaderamente patriótica y positiva es desear a ambos el mayor éxito inicial de ambos y una larga pervivencia y continuidad». Era aquesta una elegant aportació de bonhomia i de convivència. Civisme, a la fi.

La llotja de Sant Domènec

Un altre fet revulsiu es va produir a Girona amb la construcció d'una llotja a la plaça de Sant Domènec. S'havia dit de reconstruir-hi el claustre gòtic del convent de Sant Francesc, però la realitat va ser molt diferent per-

què l'arcada construïda va ser nova, triomfalista, feixuga, desproporcionada i, sobretot, trencava la plaça de Sant Domènec, i la convertia en carrer. L'obra feta no va plaure ningú. S'esperava que la Comissió provincial de monuments es pronunciés en contra, però es va saber que els acords presos per aquella Comissió no tenien valor executiu. Aleshores, Sobrequés, que n'era membre i també era corresponent de la Reial Acadèmia de la Història, va voler deixar ben clar el seu criteri personal amb un rotund no a la llotja de Sant Domènec. Sobrequés es va sumar al moviment cívic d'oposició i va sortir al pas contra alguns gironins miops que defensaven la desgraciada obra tot dient que com que era regalada (per la Direcció General de Arquitectura) no havíem pas de primfilar gaire; una altra somorta defensa de la llotja venia a dir que, a canvi, la ciutat podria començar la restauració de les Àguiles, just a la mateixa plaça, i un altre dia es podria derriuir la llotja. Santiago Sobrequés va aportar el seu criteri valuós qualificant l'obra realitzada com el mur del mal gust i de la vergonya, i va atacar els seus responsables acusant-los formalment de passivitat, silenci, cobdícia i servilisme. Més tard, ja amb la democràcia, es va revisar l'obra i aquesta va ser eliminada totalment, l'any 1980. La plaça de Sant Domènec recobrava la seva dimensió i el seu caràcter. Però Santiago Sobrequés ja no va poder-ho veure.

La presidència del GEiEG

El Grup Excursionista i Esportiu Gironí rep també la presència de S. Sobrequés, i d'una manera destacada. És l'any 1960 quan cessa de president Carles Iglesias i es produeix un buit amb un cert desencís per la dificultat de trobar un president que assumeixi la complexitat d'una entitat nombrosa i plural com ja era aleshores el GEiEG. Un petit cercle de socis pensen en Santiago Sobrequés i Vidal, i el consulten. Ell objecta i raona que el món de l'esport no és ben bé el seu, però no

es tanca a la possibilitat i proposa una fórmula que el temps li avala plenament: Santiago Sobrequés ho accepta si pot comptar amb un vice-president veterà en esports. Aquest vice-president és allà mateix, en el petit grup de socis que negocia, és Emili Caula, que també accepta el càrrec de vice-president.

Santiago Sobrequés és sis anys president del GEiEG i, durant el seu mandat, el veterà Grup es veu honorat per la presència constant d'un home que amb tota la seva discreció, però també amb la seva constància, és a totes les juntes, seccions, dificultats, projectes i –per què no– somnis derivats de l'organització d'una entitat en què l'economia interna pot ser tan difícil com l'ús del català en l'edició del Butlletí o les relacions amb les autoritats de l'esport estatal. El seu col·laborador més directe d'aleshores, Emili Caula, ara pot parlar emotivament quan recorda el Sobrequés atent i servicial amb tota la gent del GEiEG i els seus projectes, del 1960 al 1966.

A la crònica moderna de Girona, el GEiEG ha deixat marca. Santiago Sobrequés va voler ser un president de ple, conscient com a catedràtic d'Història que els pobles no es construeixen gaire amb fets heroics o bàrbars sinó amb realitzacions quotidianes. Hi ha un d'aquests reptes del gota a gota que el president assumeix amb especial goig. En anteriors temporades de Quaresma, el GEiEG havia ofert a Girona uns cicles de conferències culturals que la ciu-

tat valorava i agraïa. Ja havien passat per la seva tribuna diversos il·lustres conferenciants. El repte recollit per Sobrequés havia de donar un bon fruit ben

Sobrequés, president del GEiEG, amb directius de l'entitat i el bisbe de Girona, Narcís Jubany, a Rocacorba (1965).

aviat. A la Quaresma del 1961 el cartell cultural és senzillament extraordinari. Conferenciants i presentadors formen una veritable constel·lació: Assumpció Soler presenta Margarida Wirsing, que disserta sobre la paraula «Entre el silenci i el crit». Francesc Puig presenta Jordi M. Pinell, del monestir de Montserrat, sobre «Els drets dels joves». Jordi Bosch presenta Muñoz i Arbat, que tracta de «L'esport i la dona». Roig i Llop disserta sobre «Firmes falses i anònims». Lucieyta Canyà parla de «L'etern femení i l'etern masculí». Joaquim Florit explica «Les traduccions clàssiques de Carles Riba». Josep Bohigas il·lustra excursions amb unes antològiques diapositives.

Altres cicles que segueixen permeten escoltar a la mateixa tribuna cultural del GEiEG Lluís Pericot, incansable viatger, sobre l'arqueologia; Eduard Puigverd, amb un tema de jovent; l'escultor Bacquellaine; Manuel Bonmatí parla d'un viatge al Japó; Josep Teixidor, de la reforma litúrgica; Jordi Bosch, de les bel·leses submarines; fins Josep Ma. Tey, capità del mini-vaixell «Rubia», explica la gesta del viatge Hong-Kong-Barcelona.

Però seria una visió parcial deixar constància només de l'activitat de la secció socio-cultural dels anys en què Santiago Sobrequés va presidir el GEiEG. Tot el moviment plural de l'entitat anava decididament endavant. Així ho demostra la Medalla d'or de la província, concedida per la Diputació de Girona el 1961 al GEiEG. Una dia memorable, de gran festa, amb actes ben representatius d'aquella pluralitat: desfilada d'atletes a l'estadi de la Devesa, sardanes, dinar a l'Hotel Centro, i tarda al Teatre Municipal amb actuacions de gent de la mateixa entitat guardo-

nada, un concert de la inoblidable Choral del GEiEG, i representació d'una obra de Ruiz Iriarte per la companyia teatral, també de l'entitat.

Revisant els butlletins del GEiEG presidit per Sobrequés, es poden constatar les dèries de l'entitat, que aleshores ja comptava més de quaranta anys des de la seva fundació. Es parlava de la necessitat d'un pavelló d'esports, d'un xalet a la Molina, d'un casal de cultura, d'un nou local social i de moltes coses més. Era l'esperit del creixement de l'entitat que quedava reflectit en un article editorial del Butlletí del 1964: «Ens trobem en els inicis d'aquella nova etapa de prosperitat que ens prometia la Junta quan ens trobàvem en plena època d'austeritat. Aquelles sessions de Junta, inacabables, on es regategen ajudes per adquirir material o equipaments, per sostenir el Butlletí, per un desplaçament, gràcies a Déu ja s'han acabat. Però això no vol pas dir que ara amb el dit toquem el cel o que nedem en l'abundància». El títol d'aquell article editorial ja ho expressava ben clarament: «Mantenim íntegrament les nostres grans il·lusions».

Ben mirat, al darrera de les grans il·lusions, sempre hi bateguen els homes que presideixen «sessions de Junta inacabables», els treballadors de l'eficàcia i de la dedicació. Santiago Sobrequés i Vidal va deixar-ne proves que han resultat ser autèntiques fites de participació cívica.

Jordi Dalmau és articulista.